

M U N I
M E D

Úvod do rehabilitace

Mgr. Michal Kolenič

Organizační pokyny

- Přednášky 23. 9.-18. 12. (12 přednášek á 90 min)
- Zakončení předmětu: ústní zkouška
- Studijní materiály – interaktivní osnova

Osnova

- Vymezení rehabilitace
- Složky ucelené rehabilitace
- Zdraví a nemoc
- Mezinárodní klasifikace nemocí
- Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví
- Prevence

Rehabilitace jako pojem

- Re = obnova („znovunavracení“)
- Habilis = způsobilý, schopný, zručný

„Soubor intervencí určených k optimalizaci fungování a snížení invalidity u jedinců se zdravotním stavem v interakci s jejich prostředím.“

WHO (22. 4. 2024)

Definice

Rehabilitace je celospolečenský proces, který přesahuje rámec zdravotnictví a jehož konečným cílem je zapojit člověka do aktivního života.

Komplexní rehabilitace

- = ucelená/komprehenzivní

„Vzájemně provázaný, koordinovaný a cílený proces, jehož základní náplní je co nejvíce minimalizovat přímé i nepřímé důsledky trvalého nebo dlouhodobého zdravotního postižení jednotlivců s cílem jejich optimálního začlenění do společnosti.“

Kolář, 2009

Složky komplexní rehabilitace

- Léčebná
- Sociální
- Pracovní
- Pedagogická

Léčebná rehabilitace

„Soubor rehabilitačních, diagnostických, terapeutických a organizačních opatření směřujících k maximální funkční zdatnosti jedince a vytvoření podmínek pro její dosažení.“

Kolář, 2009

Zaměřuje své úsilí na to, aby následky vady, choroby či úrazu byly v co nejkratší době odstraněny.

Sociální rehabilitace

„soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob“

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Sociální rehabilitace

- Forma služeb
  - Terénní
  - Ambulantní
  - Pobytová (centra sociálních služeb)
- Zahrnuje i péči o životní podmínky invalidních občanů

Pracovní rehabilitace

*„souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání
osoby se zdravotním postižením“*

Úřad práce ČR (11. 8. 2023)

Pedagogická rehabilitace

soubor podpůrných opatření napomáhajících odstranění znevýhodnění osob se zdravotním postižením v přístupu a uskutečňování vzdělávání

Kolář, 2009

- Individuální přístup s ohledem na vzdělávací potřeby a možnosti osob se ZP
- Cílem dosažení co nejvyššího stupně vzdělání
- Podpora samostatnosti a zapojení do všech obvyklých aktivit společenského života

Psychologický aspekt

- Navození co nejpríznivějšího emočního stavu
- Důležitá je role psychologa
- Prostupuje všechny složky ucelené rehabilitace (někdy tako označována jako pátá složka)

Možnosti působení jednotlivých složek

Vertikálně

- Úroveň zdraví dosahuje původních hodnot
- Většinou u funkčních poruch

Horizontálně

- Úroveň zdraví je rozdílná oproti původním hodnotám
- Většinou u trvalých poškození
- Zhoršení zdravotního stavu je vhodně kompenzováno

Co je zdraví a nemoc?

Jak je lze hodnotit?

[bigstock-Disease-And-Health-Computer-Ke-32626094.jpg \(900x900\) \(pinnaclecare.com\)](https://www.pinnaclecare.com)

Zdraví dle WHO

[who-emblem.png \(841x742\)](#)

„Zdraví je stav úplné fyzické, duševní a sociální pohody a ne pouze nepřítomnost nemoci nebo slabosti.“

WHO, 1946

kombinace pozitivní a negativní definice zdraví

Zdraví dle WHO

- Jedno ze základních práv každé lidské bytosti bez rozdílu rasy, náboženství, politického přesvědčení, ekonomického nebo sociálního postavení.
- Zásadní pro dosažení míru a bezpečnosti a závisí na nejúplnější spolupráci jednotlivců a států.
- Úspěch kteréhokoli státu v podpoře a ochraně zdraví má hodnotu pro všechny.
- Nerovnoměrný rozvoj v různých zemích v podpoře zdraví a kontroly nemocí, zejména přenosných nemocí, je společným nebezpečím.
- Zdravý vývoj dítěte má zásadní význam; Schopnost harmonicky žít v měnícím se celkovém prostředí je pro takový vývoj nezbytná.
- Rozšíření výhod lékařských, psychologických a příbuzných znalostí na všechny národy je nezbytné pro co nejúplnější dosažení zdraví.
- Informovaný názor a aktivní spolupráce ze strany veřejnosti jsou nanejvýš důležité pro zlepšení zdraví lidí.
- Vlády mají odpovědnost za zdraví svých národů, která může být naplněna pouze poskytnutím přiměřených zdravotních a sociálních opatření.

Ústava WHO (1946)

Pohled na zdraví

- Biomedicínský model
  - Zdravý člověk = objektivně bez prokázané nemoci
  - Orientace na patogen (hledáme nemoc)
- Salutogenní (sociální, holistický) model
  - Vyšší důraz na prevenci (životní styl, životní prostředí) – hledání cesty, jak zdraví pomoci
  - Celistvý pohled na člověka
- Složky zdraví
  - Fyzické – biologické zdraví
  - Duševní – emocionální zdraví, intelektuální schopnosti a subjektivní hodnocení vlastního zdraví
  - Sociální – schopnost navazovat sociální kontakty, rozvíjet uspokojivé mezilidské vztahy a zvládat sociální role

Koncepce Zdraví 2030

- Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v ČR do roku 2030 (Strategické analýzy potřeb resortu zdravotnictví)
  - Prevence a veřejné zdraví
  - Dostupnost, kvalita a standardizace péče
  - Modely organizace péče
  - Ekonomika a optimalizace úhrad
  - Léková politika
  - Zajištění personálních kapacit – kapacity a vzdělávání lékařů
  - Zajištění personálních kapacit – kapacity a vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků
  - Elektronizace
  - Legislativa a dotační politika jako nástroj změny
  - Komunikace

Nemoc

„Nemoc je stav organismu vznikající působením zevních či vnitřních okolností, které narušují jeho správné fungování a rovnováhu.“

Praktický slovník medicíny (1994, s. 229)

Správné fungování mohou definovat referenční intervaly „normálních“ hodnot pro zdravou populaci.

Mezinárodní klasifikace nemocí

- Aktuálně stále využíváno v praxi vydání MKN-10
- Od 1. 1. 2022 vstoupila v platnost MKN-11 (stále v procesu překladu a legislativní implementace)

The image shows two screenshots related to medical classification systems. The left screenshot displays the 'Strom klasifikace' (Classification Tree) for MKN-10, with a search bar at the top and a list of categories such as 'A00-B99 Některé infekční a parazitární nemoci' and 'M00-M99 Nemoci svalové a kosterní soustavy a pojivové tkáně'. The right screenshot shows the WHO ICD-11 browser interface, displaying a list of categories for 'MKN-11 pro statistiku úmrtnosti a nemocnosti', including '01 Některá infekční nebo parazitární onemocnění' and 'X kódy rozšíření'. Below each screenshot is a corresponding URL: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec> and <https://icd.who.int/browse/2024-01/mms/en>.

Různé pohledy na nemoc

Tab. 1.1 Přehled tří různých pohledů na nemoc daného člověka

Úroveň (pohled z hlediska)	Proces (když se stav mění)	Stav (když je stav setrvalý)
I. organický stav (pohled patofyziologie)	choroba (<i>disease</i>)	poškození, oslabení, snížení aktivity určité fyziologické činnosti (<i>impairment</i>)
II. funkční stav (subjektivní poznání pacienta, jeho povědomí o tom, že něco není v pořádku)	nemoc (<i>illness</i>)	neschopnost pracovat, nezpůsobilost (<i>disability</i>)
III. sociální stav (pohled druhých lidí na daného člověka)	nezdravý (<i>sickness</i>)	zdravotně postižený člověk, invalida, člověk handicapovaný, znevýhodnění oproti druhým lidem (<i>handicap</i>)

Zacharová, 2017, s. 19

Disabilita → Aktivita

- Reakce na negativní zpětnou vazbu od osob se zdravotním postižením
- Změna v pohledu na problematiku (inkluzivní přístup)
- Aktivita je limitována obtížemi, které člověk může mít při jejím provádění

Handicap → Participace

„Způsob a rozsah, jakým je příslušná osoba zapojena do různých životních situací vzhledem k poruše, aktivitám a zdravotním problémům a dalším faktorům“.

Kolář, 2009

- Může být omezena ve své podstatě, trvání a kvalitě

Dopad nemoci na nemocného

- Stejná nemoc může vyvolat rozdílná omezení a následky pro každého nemocného
- Naopak stejná omezení a důsledky mohou přinést různé nemoci

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví

- jednotný, standardizovaný jazyk a rámec pro popis zdraví a stavů každého člověka, které se ke zdraví vztahují
- Využití:
  - statistická pomůcka (studie populace)
  - výzkumná pomůcka (kvalita života, faktory prostředí)
  - klinická pomůcka (odborné posudky, srovnávání léčebných postupů ve specifických podmínkách, pracovní posuzování, vyhodnocování rehabilitace a závěrečná hodnocení)
  - pomůcka sociální politiky (kompenzační systémy, politické záměry)
  - vzdělávací pomůcka (vytváření osnov a zvyšování znalostí)

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví

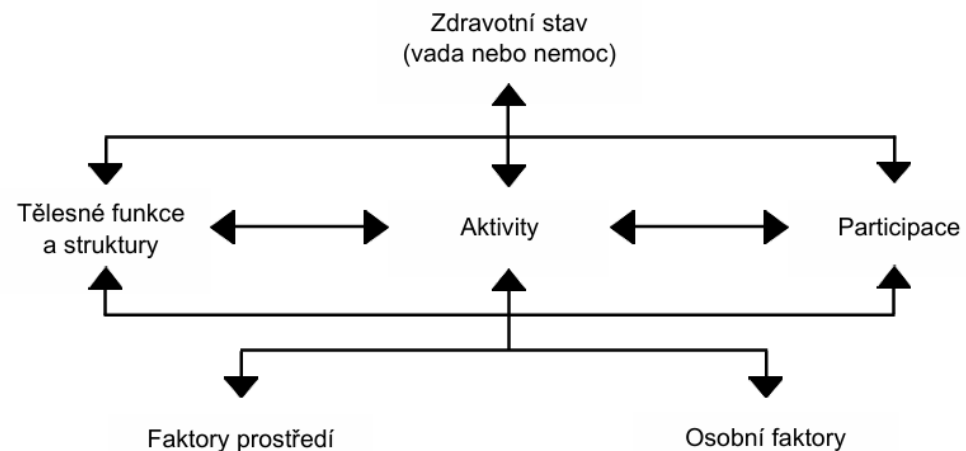
- Komponenty
  - Tělesné funkce
  - Tělesné struktury
  - Aktivity a participace
  - Faktory prostředí
  - Osobní faktory
- Domény (definované celky pro každou výše uvedenou komponentu i napříč mezi nimi)
- Kvalifikátory (upřesnění rozsahu a kvality jednotlivých hodnot)
  - První kvalifikátor – určení tíže problému (0-4, +/- u facilitujícího/bariérového prostředí)
  - Druhý kvalifikátor – určení povahy a rozsahu změn tělesné struktury (0-9)
  - Třetí kvalifikátor – určení lokalizace (0-9, může být více použito více čísel)

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví

	Část 1: Funkční schopnost a disability		Část 2: Spolupůsobící faktory	
Komponenty	Tělesné funkce (b) Tělesné struktury (s)	Aktivity a participace (d)	Faktory prostředí (e)	Osobní faktory
Domény	Tělesné funkce Tělesné struktury	Oblasti života (úkony, úkony)	Vnější vlivy na funkční schopnost a disability	Vnitřní vlivy na funkční schopnost a disability
Konstrukty	Změny v tělesných funkcích (fyziologické) Změny v tělesných strukturách (anatomické)	Kapacita (provedení činnosti ve standardním prostředí) Výkon (provedení činnosti v obvyklém prostředí)	Facilitující nebo omezující vliv fyzických, sociálních a postojových faktorů v daném prostředí	Vliv osobnostních vlastností
Pozitivní hledisko	Funkční a strukturální integrita Funkční schopnost	Aktivity a participace	Facilitátory	Nelze aplikovat
Negativní hledisko	Porucha Disability	Snížení aktivity Omezení participace	Bariéry/překážky	Nelze aplikovat

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví - ÚZIS ČR (uzis.cz)

Schéma 1 Interakce mezi komponentami MKF

<https://www.uzis.cz/res/f/008317/mkf-cz-002.pdf> - strana 37

Prevence v rehabilitaci

Tab. 1. Fáze prevence v rehabilitačním procesu

Fáze prevence	Charakteristika	Zařízení, v nichž se preventivní opatření uskutečňují	Příklady
Primární	Zamezení vzniku nemoci nebo úrazu	Politická a společenská fóra primární péče	Omezování rychlosti k předcházení dopravním nehodám
Sekundární	Zabránění účinku a komplikací samotné nemoci nebo úrazu	Oddělení akutní péče a časně rehabilitace	Prevence nitrolební hypertenze u poranění mozku Prevence mozkové cévní příhody po infarktu myokardu Prevence imobility, problémů spojených s životností tkání Prevence kontraktur
Terciální	Předcházet vlivu nemoci nebo úrazu na život jedince, tj. omezením aktivit a/nebo restrikcí participace	Oddělení postakutní a udržovací rehabilitace	Léčba behaviorálních problémů po poranění mozku Prevence finančních potíží, jimž se lze vyhnout, a nezaměstnanosti po nemoci nebo poranění

Kolář, 2009, s. 6

Zdroje informací

- KOLÁŘ, Pavel. *Rehabilitace v klinické praxi*. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-657-1.
- NEČAS, Emanuel. *Obecná patologická fyziologie*. Vydání páté, upravené. Praha : Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2021. 310 stran : ilustrace, tabulky ; 23 cm. ISBN: 978-80-246-4633-6.
- ZACHAROVÁ, Eva. *Zdravotnická psychologie: teorie a praktická cvičení*. 2., aktualizované a doplněné vydání vydání. Grada Publishing a.s, 2017. 264 s. ISBN 978-80-271-0155-9.
- <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/rehabilitation>
- <https://www.who.int/about/governance/constitution>
- <https://www.who.int/standards/classifications/classification-of-diseases>
- <https://www.who.int/standards/classifications/international-classification-of-functioning-disability-and-health>
- <https://www.uzis.cz/index.php?pg=registry-sber-dat--klasifikace--mezinarodni-klasifikace-funkcnich-schopnosti#publikace>
- <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec>
- <https://www.uzis.cz/index.php?pg=registry-sber-dat--klasifikace--mezinarodni-klasifikace-funkcnich-schopnosti#o-klasifikaci>
- <https://www.uzis.cz/res/f/008317/mkf-cz-002.pdf>
- <https://www.mpsv.cz/socialni-rehabilitace-70-a-socialne-terapeuticke-dilny-67->
- <https://www.uradprace.cz/pracovni-rehabilitace-4>

**M U N I
M E D**

Děkuji za pozornost